

ВІДГУК
офіційного опонента про дисертацію
Мартиніва Любомира Ігоровича
«ЕТАПИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ МУЗИЧНОГО
ЖИТТЯ ДРОГОБИЧЧИНИ»,

представлену до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво

Подана до захисту кандидатська дисертація пана Любомира Мартиніва — перше аналітично-джерелознавче дослідження музичної культури Дрогобиччини, що охоплює період від кінця XIX ст. по сьогоднішній день. Такі часові рамки для кандидатської дисертації загалом можна вважати прийнятними, адже далеко не кожний регіон України може похвалитися такими потужними культуротворчими, націєтворчими та, зокрема, музично-освітніми, науковими та мистецькими осередками. Наголошую на тому з погляду оцінки значимості внеску митців, педагогів та науковців Дрогобича та Дрогобиччини. Тому півторстолітній період, взятий до наукового розгляду дисертантом та його науковим керівником вважаю вельми сміливим подвижницьким кроком. І скажу одразу: в значній мірі їм це успішно вдалося, хоча здебільшого в наукових працях джерелознавчого змісту далеко не завжди можна уникнути більших чи менше недоглядів, помилкових висновків, що неприйнятно, нерідко трапляються надто суб'єктивні коментування джерел. Ця кваліфікаційна праця загалом позбавлена цих зауваг, що дуже важливо. Втім, будучи піонером у дослідженні такого матеріалу важко уникнути якихось недоглядів.

Отже, представлена кваліфікаційна наукова праця вражає масштабом поставлених завдань, які Автор упродовж тривалого часу намагався розв'язати через архівно-пошукову роботу, опрацювання великої кількості наукових та науково-популярних друкованих матеріалів, а також послуговуючись методом інтерв'ювання. Це дозволяє стверджувати, що в роботі творчо, на науковій основі, переосмислено об'єктивні та суб'єктивні підходи. Інакше бути не могло, оскільки Автор також звертається до аналізу сучасного музично-культуротворчого процесу на Дрогобиччині, яке ще буде оцінюватися й з відстані часу в майбутньому.

У трьох розділах дисертації на основі різних методів досліджень піддано аналізу різні питання, які поставлені у завданнях кваліфікаційної праці. Це й питання узагальненої оцінки становлення музичного професіоналізму на Дрогобиччині, етапів періодизації культуротворчого процесу в регіоні, а також ті, які пов'язані з різномірною музичною освітою, науковою та концертною діяльністю. Унаслідок цього наукова новизна цієї роботи видається цілком обґрунтованою, вона підтверджена джерельними матеріалами, інтерв'юванням.

Перший розділ дисертації **«Суспільно-історичне та мистецьке підґрунтя становлення музичного професіоналізму на Дрогобиччині»** складається з трьох параграфів, перший з яких, як і належить стосується висвітлення питань методології дослідження та історіографії музично-освітнього процесу Дрогобиччини. Зокрема, дано оцінку стану розвитку музично-освітнього життя регіону в контексті загальноукраїнських процесів. Тут подано узагальнені думки Л. Мартиніва щодо музично-педагогічних процесів, їх регіональної специфіки тощо. Глобно дисертант опирається на праці сучасних дослідників музично-педагогічної думки в Україні, а також на оригінальні музикознавчо-краєзнавчі дослідження, присвячені культурі Перемишля (О. Попович), Дрогобича (І. Бермес), Стрия (О. Миронова-Король), Станіславова (Л. Романюк) та ін.

У дисертації використано праці як дослідників зламу XIX-XX ст., XX ст., так і сучасних. Низка розвідок стосується також музичної регіоналістики Західної України, де також більшою чи меншою мірою репрезентовано музичну культуру дрогобицьких митців, які постійно або епізодично були з нею пов'язані. Оскільки п. Л. Мартинів є випускником ДДПУ ім. І. Франка, то бажано було б використати, чи хоча б побіжно згадати декілька магістерських праць студентів Інституту мистецтв цього навчального закладу, як присвячені митцям Дрогобича та регіону, серед яких вирізняю ґрунтовну магістерську роботу ст. викладача А. Славича про наукові етномузикологічні концепції та концертно-проторську діяльність професора Національної музичної академії України ім. П. Чайковського, доктора мистецтвознавства, фольклориста-новатора Михайла Хая. Жаль, але у дисертації про нього тільки контекстуально згадано. А він, пригадую, був викладачем Дрогобицької музичної школи на поч. 70-х років XX

ст. (викладав скрипку, диригував симфонічним оркестром), а приблизно у 2006-2010 рр. викладав фольклористику в ДДПУ ім. І. Франка на філологічному факультеті, доїжджаючи щотижня з Києва у Дрогобич. Та, й зараз частий гість, як лектор та музикант на Дрогобиччині. А ст. викл. Л. Федоронько (працівниця ДДПУ) під його керівництвом захистила кандидатську дисертацію про фольклорну традицію піддрогобицьких сіл Верхні та Нижні Гаї (до речі, відрадно, що ця її робота представлена у списку наукової літератури).

Зрозуміло, що в дисертації цілком вмотивовано віддано належну шану внеску у розвиток музичної культури Дрогобича В. Барвінського, Ст. Людкевича, о. С. Сапруна, Б. П'юрка, В. Якуб'яка, Я. Сорокера, Л. Кияновської, С. Стельмашука, С. Процика, Р. Сов'яка та багатьох інших; у міру можливого дано справедливую оцінку їх важливій праці.

Зрозуміло, що такі наріжні камені, як культура, освіта, наука не творяться на пустому місці. Звісно, що не були вони привнесені на Дрогобиччину тільки в другій половині XIX ст. Музично-освітнє життя Дрогобича документально можемо прослідковувати приблизно з початку XVII ст. Саме з цього часу збереглися пам'ятки музичної культури Дрогобиччини, а також XVIII ст. (ірмологіони, статут Дрогобицького братства при церкві св. Юрія, фрагменти окремих нотних текстів, польськомовні музикалії тощо) та XIX ст. (рукописні співаники, ірмологіони, окремі нотні матеріали та ін. документи, яких чимало). Вони, звичайно, кидають деяке світло на музичне життя міста та регіону, як і ікони XVII–XVIII ст., на яких маємо цікаві замальовки зі світської музичної культури міста та його передмість (частина збережені в музеї «Дрогобиччина»; були спроби досліджувати їх Л. Садовою та Л. Скопом). У Дрогобичі, як встановлено документально, деякий час жили та працювали відомі піснетворці греко-католицькі священники Дмитро Левковський та Івана Мاستиборський, деякі пісні яких увійшли до знаменитого на весь східнослов'янський світ почаївського «Богогласника» (1790–1791 рр.).

Певна річ, що подальші глибші дослідження музичної культури потребують багатолітніх студій в архівах України та близького зарубіжжя. Рівно ж це

стосується і комплексного вивчення, або хоча б фахового опису музикалій музею «Дрогобиччина», в якому зберігаються унікальні пам'ятки, що стосуються літургійної та паралітургійної культури міста та України, і не тільки. Як мені відомо у цьому музеї наявні понад сотня документів з музичного життя Дрогобича ХХ ст., частина з яких становлять безперечну наукову вартість. Жаль, що у роботі перед дисертантом не стояло завдання присвятити хоча б параграф цій науково-культурній інституції міста та регіону. Також чимало дрогобицьких музикалій в музеях Самбора, Львова, Варшави, Кракова, Перемишля, які автору цього відгуку пощастило опрацювати *de viso* та потім використати у викладанні спецкурсу «Музична культура регіонів України» для студентів магістратури ДДПУ ім. І. Франка. Але, зрозуміло, що охопити весь цей огром неможливо у одній кандидатській дисертації, яка й так надзвичайно насичена інформативно та споряджена необхідними аналітичними висновками.

Вважаю за необхідне високо оцінити наступні параграфи дисертації: 1.2. **«Музично-історичне підґрунтя процесів професіоналізації культурно-мистецького життя Дрогобиччини кінця ХІХ початку ХХ ст.»** (с. 36–49) та 1.3. **«Музична освіта, як складова загальноосвітніх закладів та релігійних осередків»**.

У підрозділі ретроспективно піддано аналізу різні питання. Ці спогади І. Франка про його навчання у Дрогобицькій гімназії, інформація про внесок у міську хорову культуру Остапа Нижанківського, Модеста Менцинського, діяльність різнотипних шкіл, тогочасне музично-мистецьке життя Дрогобича та регіону, церковно-хорові традиції. Треба відзначити, що у цьому підрозділі Автор зумів уникнути статистичного оприлюднення інформації, подавши виклад тексту контекстуально з музичним життям Галичини, відтак вміло та переконливо розкрив сторінки розвитку мистецьких традицій регіону. Можна було також подати інформацію про короткочасне видання музикознавчого часопису «Дрогобицького Бояна» та видавництва при ньому (наприклад, опубліковані хорові обробки різдвяних пісень Юрій Грох-Грохольського, про якого майже нічого не знаємо). Але охопити все неможливо. У підрозділі і так поданий та проаналізований матеріал на необхідному науково-методичному рівні, дає

широку картину музично-мистецького та музично-педагогічного життя Дрогобиччини, яке було цікавим та насиченим.

Висновки, які зроблені до другого розділу побіжно та узагальнюючі переконливі та послідовні. Зауважу тільки (хоча це безпосередньо не стосується хронологічних меж дисертації) для інформації, що історія першої в Галичині гімназії, яку було відкрито 1775 р. у Дрогобичі при монастирі отців-василіян, цікава ще й тим, що у ній працював монах, священник, піснетворець, вже згадуваний Дмитро Левковський, про що мені доводилося писати багаторазово та присвятити йому дві спеціальні статті, одна з яких опублікована 1993 р. на сторінках ЗНТШ, а також енциклопедичне гасло в Українській Музичній Енциклопедії; до речі, як і І. Мاستиборському у цій же Енциклопедії.

Закцентую увагу на коректній згадці про навчання І. Франка в дрогобицькій василіянській гімназії при катедральній церкві Святої Трійці. Він, загалом, залишив не вельми гарні спогади про культурно-освітнє життя Дрогобича наприкінці ХІХ ст. Втім, це його суб'єктивна думка і не зовсім справедлива. Відрадно, що текст дисертації п. Мартиніва багато в чому спростовує висновки Каменяра, показуючи історію міста та регіону як культурну цілісність представників трьох націй, що майже рівномірно складали населення Дрогобича до 1939 року (автохтони русини-українці, поляки та євреї). Це місто, яке справедливо називали галицькою (європейською) нафтовою Каліфорнією, мало насичене міжкультурне життя, що доказують джерельні матеріали, дбайливо відшукані, систематизовані, впроваджені в науковий обіг та належним чином прокоментовані п. Л. Мартинівим під досвідченим керівництвом п. проф. Ольги Катрич.

Другий розділ дисертації (**«Розбудова системи осередків музичного професіоналізму в Дрогобичі»**) теж налічує три параграфи, в яких послідовно розглянуто історію становлення та розвитку освітніх закладів професійного типу у міжвоєнний період, тобто 1919–1939 рр., період тимчасової німецької окупації, радянської епохи та доби Незалежності (фактично по наші дні). У цьому розділі п. Мартиніву завдяки опрацюванню великої кількості документів, які безпосередньо чи опосередковано стосуються питань дослідження, вдалося

відтворити історію розвитку музичної культури та освіти Дрогобиччини від кін. XIX ст. і до нині. Вона, як видно з роботи дисертанта, була доволі цілісною, хоча й розвивалася в залежності від різних суспільно-політичних впливів, при цьому здобуваючи вершину за вершиною.

У цьому розділі приділено увагу різним типам музичних шкіл, філії Вищого музичного інституту ім. Лисенка в Дрогобичі та експонованим класам ВМІЛ у Бориславі, філії приватної польської консерваторії ім. К. Шимановського, народній музичній школі (інститут ім. Ф. Шопена), приватній школі фортепіанної гри представника численної єврейської громади міста Генрика Шаліта та іншим. У дисертації це зроблено кваліфіковано та ретельно. Перелічено велику кількість імен та прізвищ педагогів та їх учнів, серед яких відомий концертуючий піаніст з європейським визнанням Ігнаци Тігерман, «піаніст-вундеркін», один із кращих учнів Василя Барвінського, як зазначено у дисертації, Северин Сапрун-молодший, співак Йозеф Пфель, представник школи Валерія Висоцького, знаний джазовий піаніст Зигфрід Біншток, керівник чоловічого вокального квартету, в якому розпочинав сценічну діяльність колишній викладач Дрогобицького державного музичного училища ім. В. Барвінського скрипаль та диригент Альфред Шраєш, відомий також тим, що прославився на весь світ своїми спогадами про видатного дрогобичанина XX ст. єврейського польськомовного письменника та графіка Бруно Шульца.

Окремо треба підкреслити, що у дисертації віддано належне внеску представників польської та єврейської громади у перед- та міжвоєнний час, і загалом до початку 40-х років XX ст., коли формувалося культурно-музичне, у т. ч. освітньо-педагогічне обличчя міста Дрогобицької міської агломерації, що об'єднує довколишні міста – курортний Трускавець, робітний Борислав. Є у дисертації і цікава інформація про курортне селище Східницю, якому нещодавно присвячено ґрунтовну колективну монографію науковців історичного факультету ДДПУ ім. І. Франка.

Українська музична культура цього періоду була гідно представлена філією Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка та експонованими класами у

Бориславі. Про ці інституції Л. Мартинівим доволі повно подано відому та маловідому інформацію, згадано про успіхи та проблеми діяльності ВМІЛ на Дрогобиччині, вирізняє імена та прізвища багатьох педагогів та їх учнів, акцентовано увагу на проведеній доволі насиченій концертній та патріотичній роботі. Дисертант не оминув згадками не тільки створені та традиційно функціонуючі в Галичині та Україні хорові колективи (міські та сільські, церковні), але й оркестрові, зокрібно духовий оркестр заводу «Польмін» (1926) під керівництвом Теодора Барнича. Не обійдено у дисертації згадками й про діяльність таких потужних мистецьких колективів, як хор Дрогобицької «Просвіти» під орудою Степан Огородніка та Дрогобицький «Боян». У цьому контексті також відзначено здобутки та належно оцінено подвижницьку музично-виховну, музично-театральну та культурницьку місію проф. Богдана П'юрка та о. Северина Сапруна. Про це у дисертації сказано багато, як і в працях інших дослідників, як перелічує Автор.

Маргінально, але доволі системно висвітлено у роботі й діяльність різних музично-просвітницьких товариств, хорів, у т.ч. церковних, що діяли у багатьох бойківських селах Дрогобиччини. Нерідко у цих селах концертували й міські хорові колективи, музично-театральні, що теж у супрязі з товариством «Просвіта» неабияк сприяло розвитку національної ідентичності українців; розвивалася по селах і культура поляків, євреїв та представників інших національних меншин, зокріма зукраїнізованих або сполонізованих німців та шведів, які жили у прилеглих до Дрогобича селах Лішня та Рихтичі. Так, апропо: німецькомовній лексиці жителів с. Лішня на межі XIX – XX ст. навіть присвячено одну лінгвістичну магістерську роботу, захищену у ФРН та частину кандидатської дисертації, захищеної Тарасом Пицем (нині доцент ЛНУ ім. І. Франка), який є сином знаного дрогобицького педагога та музикознавця доц. Богдана Пиця.

Повертаючись до рецензованої праці, дозволю висловити припущення, що вивчення сільської музичної культури Дрогобиччини в національному та інтернаціональному вимірі може бути вельми перспективним. А, втім, – це стосується не тільки дрогобицького бойківського Підгір'я, але й багатьох інших регіональних сільських анклавів в Україні.

У наступних параграфах другого розділу мова йде про початки реформування музичного життя Дрогобиччини після вересня 1939 р., створення Дрогобицької області та період німецької окупації. На зміну різним колективам, створених на основі приватної ініціативи, добродійності, часткового державного фінансування, прийшли колективи виключно державного фінансування. Було створено Дрогобицький державний музично-драматичний театр, місцеву державну філармонію, інші інституції, безпосередньо пов'язані з музичною культурою, народною творчістю, освітою. Мабуть за відсутністю джерельних матеріалів, Л. Мартинів покликається тільки на дослідження Лешека та Тереси Мазепи, які мало що привносять у дослідницьку літературу щодо цього питання.

Часи німецької окупації описано у дисертації дещо детальніше, зокрема вказано на діяльність Української музичної школи, яка в часи окупації тісно співпрацювала з Дрогобицький Підкарпатським театром. Відзначено Л. Мартинівим і успішну діяльність хору «Дрогобицького Бояна» під керівництвом Б. Пюрка.

Хаос часів Другої світової війни не міг не позначитися на музичному житті Дрогобиччини, як і всієї України. З приходом радянської влади культурно-мистецька діяльність поступово стабілізується. І це констатує Л. Мартинів, як і те, що кардинально змінюється ідеологія – соцреалістична за змістом, керована компартією. Заключний параграф другого розділу присвячений історії становлення музичних шкіл Дрогобича, Борислава, Трускавця та Стебника. Л. Мартинів вказує і на те, що Дрогобицька школа була «підструктурою музичного училища зі спільною адміністрацією і викладацьким складом» (с. 92). Загалом питання становлення та розвитку дослідник розглянув доволі побіжно, вказавши на основні віхи діяльності цих колективів, перелічив імена та прізвища провідних викладачів, директорів, відомих випускників цих шкіл. Правду кажучи – видається, що варто було б попри необхідний набір фактажу, перелік персоналій більше уваги приділити й творчим кредо цих колективів, яке можна осмислити завдяки аналізу їх репертуарної політики, музично-педагогічним пріоритетам, конкурсно-виконавській діяльності та зв'язкам з церковним

мистецтвом, естрадним, автентично-народним тощо. Думається, що надалі історія діяльності цих шкіл такі дослідження отримає. Сказане, однак, не применшує вагу наукової розвідки Автора, бо джерельну базу даних для досліджень історії та сучасності музичних шкіл регіону п. Мартинівим створено.

Заключний третій розділ **«Сучасна професійна музична освіта Дрогобича»** висвітлює діяльність місцевого музичного училища (віднедавна музичного коледжу ім. Василя Барвінського), музично-педагогічного факультету Дрогобицького педагогічного інституту ім. Івана Франка (тепер Інституту мистецтв ДДПУ ім. І. Франка). Саме завдяки діяльності цих двох колективів, а також академічного музично-драматичного театру імені Юрій Дрогобича, заслуженого ансамблю пісні і танцю «Верховина», муніципального хору «Легенда» та муніципального духового оркестру, сітки музичних шкіл, студій і формується сучасна музична культура Дрогобича та довколишніх міст і сіл, оскільки в деяких з них функціонують філії дрогобицьких музичних шкіл.

Перший підрозділ третього розділу дисертації **«Фахова підготовка музикантів-виконавців та керівників колективів»** стосується висвітлення славної діяльності Дрогобицького музичного училища, створеного 1 вересня 1945 року. Автором подано стислі, але інформативні відомості про його діяльність від повоєнного року до сьогодення. Є у цьому підрозділі інформація про керівників закладу, його учнів, репертуарні пріоритети, піддано аналізу здобутки вихованців музичного училища, його кращих випусників. Це дозволяє стверджувати, що п. Мартинів провів копітку роботу щодо опрацювання архіву навчального закладу; багато в чому текст дисертації виграє від того, що завдяки численним інтерв'ю вдалося подати історію училища, тепер коледжу з об'єктивного та суб'єктивного погляду. Такий симбіоз вельми потрібний, позаяк сухі статистичні дані аж ніяк не можуть стовідсотково дати оцінку діяльності педагогічного колективу та його студентів, пізнати роботу колективну так би мовити з середини. Згадаймо й те, що колектив, як і інші педагогічні аналогічні колективи України працювали у часи м'яко кажучи не надто прихильні до української культури, національної ідеї, але гідно намагалися їх підтримувати. У часи незалежності України колектив музичного училища, яке, до речі, в державі

має заочне відділення немало зробило для консолідації нації від заходу до сходу, особливо в останні роки при керівництві директора Юрій Чумака, та і в попередні при діяльності доцента, Заслуженого діяча мистецтв Миколи Ластовецького. Відтак, вважаю, що цей підрозділ стане набутком не тільки музично-історичного музикознавства та краєзнавства, освітньо-педагогічної науки, але гідно сприятиме популяризації діяльності та значимості Дрогобицького музичного училище ім. В. Барвінського і надалі.

У розділі **«Розбудова вищої музично-педагогічної освіти в Дрогобичі»**, мова йде про діяльність музично-педагогічного факультету (тепер Інституту мистецтв) Дрогобицького державного інституту (тепер - університету) ім. І. Франка. діяльність цього педагогічного колективу впродовж тривалого часу, особливо на ранньому етапі діяльності, тісно пов'язана з колективом Дрогобицького музичного коледжу. Багато його випускників стали педагогами ДДПУ ім. І. Франка, здобули визнання в мистецькому та науковому світі. Завдяки діяльності цих педагогічних колективів та їх студентів Дрогобич та регіон має потужний інтелектуально-мистецький осередок, здатний творити та примножувати славні культурні традиції Дрогобиччини та України.

Оскільки автору цього відгуку пощастило навчатися та працювати у дрогобицьких музично-педагогічних закладах освіти, вважаю за не етичне давати оцінку як об'єктивну, так і суб'єктивну в цьому Відгуку. Про здобутки цих колективів на належному науково-методичному рівні сказано у дисертації п. Л. Мартинів. Проведена ним робота вражає та гідна високої наукової оцінки, а при детальнішому доповненні та редагуванні публікації окремим виданням.

Висновки до дисертації цілком відповідають заявленим завданням. Текст дисертації відзначається коректністю та науковість висвітлення поставлених завдань. Незначні лексично-стилістичні огріхи ніяк не применшують позитивне враження від дисертації Любомира Ігоровича Мартиніва.

Окрему подяку хочу висловити дисертантові та його науковому керівнику професору Ользі Тарасівні Катрич за фахові аналітичні додатки. Вони потужно підсилили науковість цієї кваліфікаційної роботи.

У авторефераті стисло та сконцентровано передано основні положення дисертації. Кількість опублікованих наукових праць Мартиніва Любомира Ігоровича відповідає нормативним вимогам ДАК МОН України до кандидатських дисертацій.

Враховуючи сказане, вважаю, що кандидатська дисертація Любомира Ігоровича Мартиніва «Етапи професіоналізації музичного життя Дрогобиччини», представлена до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво, вповні заслуговує отримання наукового ступеня кандидата мистецтвознавства.

Офіційний опонент :
МЕДВЕДИК Юрій Євгенович,
доктор мистецтвознавства, професор
завідувач кафедри музикознавства
та хорового мистецтва Львівського
національного університету ім. І. Франка

Підпис засвідчую:
Грабовецька Ольга Сергіївна,
Вчений секретар Львівського
Національного університету
імені Івана Франка
доц., канд. філологічних наук

